

Forslag til pensumendringer i miljørett JUS2211

Ole Kristian Fauchald, fagansvarlig for miljørett, til PMR

Opprinnelig notat 19. mai 2017, revidert 4. oktober og 16. oktober

Som følge av at menneskerettigheter skal flyttes til andre studieår har fagmiljøet blitt bedt om å fremme et forslag om reduksjon av miljørettsemnet fra syv til fem studiepoeng. Miljøretten ble utvidet fra fem til syv studiepoeng ved den forrige studiereformen da menneskerettigheter ble flyttet fra andre til første studieår. I utgangspunktet skulle denne reformen dermed innebære en tilbakeføring av emnet til det omfanget det hadde før studiereformen. Imidlertid har det i mellomtiden blitt utgitt nye lærebøker som har gått grundigere inn i en del aspekter ved pensum, og en beskjæring av stoffet stiller oss nå overfor en del utfordringer.

I lys av de diskusjonene jeg har hatt med faglærere, lærebokforfattere og andre som er engasjert i miljørettsundervisningen er min grunnholdning at vi ikke ønsker å splitte opp miljøretten ved å ta ut det vi anser som kjerneemner. Dette omfatter plandelen av plan- og bygningsloven, naturmangfoldloven og forurensningsloven.

I tråd med ønsket fra faglærergruppen i fast eiendoms rettsforhold tar forslaget høyde for deres ønske om at følgende emner skal undervises på første studieår: «opprettelse av verneområder på privat eiendom og hovedtrekkene i reglene om artsvern i tillegg til forholdet mellom ekspropriasjon og rådighetsbegrensninger» (e-post datert 14. oktober).

Dette forslaget må også sees i sammenheng med forslaget om at emnet fast eiendoms rettsforhold på første studieår utvides med to studiepoeng med emner som innebærer et visst fokus på miljørettslige temaer.

På denne bakgrunn fremmes følgende forslag:

- Vassdragsrett tas ut av pensum i miljørett (det foreslås innført i fast eiendoms rettsforhold)
- Tekst om generell internasjonal miljørett og EØS-miljørett tas ut av pensum, ettersom disse emnene forutsettes ivaretatt i henholdsvis folkeretten og EØS-retten

- Reglene om artsvern og ekspropriasjonserstatning i naturmangfoldloven tas ut av pensum i miljørett
- For bygningsrett settes kunnskapskravene til «kjennskap»

Nedenfor følger forslag til endringer av fagbeskrivelse og pensumangivelse. Endringsforslagene er lagt inn med «spor endringer».

Forslaget innebærer at antallet sider i pensumlitteraturen blir som følger:

Bugges bok: 209 sider

Backers bok: 224 sider

Det bemerkes at på ett punkt er kunnskapskravet «kjennskap». Dette må det tas høyde for ved vurderingen av sidetallet. Særlig kan det nevnes at Backer har en mer omfattende behandling av bygningsrett enn Bugge.

Etter mitt skjønn er det ikke ønskelig å beskjære litteraturen ytterligere. Videre beskjæring vil stykke opp litteraturen unødvendig og det vil neppe lette studentenes innlæring av stoffet. Begge lærebøkene er pedagogisk skrevet og inneholder en del informasjon som må anses som «orienterende». Det dreier seg særlig om innføring i miljøproblemer og overordnede perspektiver på rettssystemet. Videre inneholder begge lærebøkene en del stoff i «petit». Ved revidering av lærebøkene vil det være aktuelt å få til en omlegging som kan sikre at man holder seg innenfor sidetallsangivelsen.

Endring i fagbeskrivelse og pensumlitteratur fremgår i «spor endringer».

Beskrivelse av fagområdet

Miljørett skal gi studentene innsikt i de spesielle rettsspørsmålene og utfordringene til retten som langsiktig forvaltning av naturmiljøet reiser i nasjonal **og internasjonal rett i lys av internasjonale forpliktelser**. Hovedvekten legges på miljøforvaltning gjennom offentlig regulering og de rettslige rammene for avveining mellom eierrådighet og andre rettigheter på den ene siden og miljøhensyn og -interesser på den andre. Emnet redegjør for ulike typer virkemidler og tar også opp etiske perspektiver i miljøforvaltningen. Det bidrar til å utvide perspektivet i forvaltningsretten ved å legge vekt på allmenne hensyn og tredjepartsinteresser. Temaene illustreres gjennom

behandling av fire-tre viktige felt innenfor miljøretten: arealplanlegging, forvaltning av naturmangfold og, kontroll med utslipp av forurensning ~~og vassdragsforvaltning~~.

Hva lærer du?

Kunnskaper

Studenten skal ha god forståelse av:

- De særlige rettsspørsmål som knytter seg til forvaltningen av naturmiljøet og til varetakelsen av allmenne miljøhensyn og -interesser, herunder også etiske spørsmål
- Miljøets grunnlovsvern og innholdet i prinsippet bærekraftig utvikling og føre-var-prinsippet og deres plass i norsk rett
- Prinsippene for og de viktigste reglene om saksbehandlingen i miljø saker med hovedvekt på reglene om konsekvensutredning og retten til miljøinformasjon
- Rettslige virkemidler og rammer for styring av arealbruk gjennom plan- og bygningsloven (arealplanlegging) og forvaltning av naturmangfold gjennom områdevern etter naturmangfoldloven
- Rettslige virkemidler og rammer for kontroll med utslipp av forurensning, herunder klimagasser
- ~~Hovedtrekk i internasjonal miljørett, herunder miljøretten i EØS, og dens~~ Betydningen av internasjonal miljørett og EØS-miljørett for norsk miljørett generelt og på de nevnte områdene

Studenten skal ha kjennskap til:

- ~~Hovedtrekkene ved rettslige virkemidler og rammer for forvaltning av vassdrag med særlig vekt på miljøhensynet~~
- ~~Hovedtrekkene i reglene om artsvern etter naturmangfoldloven~~ Hovedtrekkene i reglene om byggesaksbehandling

Ferdigheter

Studenten skal kunne:

- Anvende miljørettslige prinsipper i juridisk argumentasjon og ved utforming av virkemidler
- Vurdere effektiviteten av virkemiddelbruk
- Identifisere miljørettslige problemstillinger i et saksforhold
- Drøfte og løse konkrete rettsspørsmål i miljøretten
- Analysere og formulere vedtak om miljøinngrep
- Foreta vurderinger av slike vedtaks gyldighet i lys av rammer gitt i Grunnloven, folkeretten, lover og forskrifter.
- Formulere og formidle kunnskaper om miljørettslige problemstillinger
- Foreta rettspolitiske vurderinger av rettsreglene på dette området

Generell kompetanse

Emnet gir forståelse av miljøproblemenes egenart og offentlig virkemiddelbruk for å håndtere dem. Det gir også forståelse for problemstillinger om virkninger overfor tredjeparter (andre enn dem vedtak rettes mot) og hvordan rettssikkerheten for tredjeparter kan ivaretas. Emnet bidrar til forståelsen av samvirket mellom folkerett og nasjonal rett.

Litteratur

Innføringslitteratur

Backer, Inge Lorange: Miljøretten Areal- og miljørett, Knophs oversikt over Norges rett, 143. utg. 2014, s. 505-551-656-683. Kapitlet framstiller hovedtrekkene i miljøretten, herunder prinsipper og virkemidler, i en kortfattet og poengtert form. Enkelte emner faller utenfor fagbeskrivelsen.

Hovedlitteratur

Enten:

Bugge, Hans Chr.: Lærebok i miljøforvaltningsrett, 4. utgave, Universitetsforlaget, Oslo 2015, med unntak av punktene 1.7, kapittel 3 og 4.2, punkt 5.5, 7.8, 8.6, 8.8 og 8.98-9.7, og kapittel 10.5

Eller:

Backer, Inge Lorange: Innføring i naturressurs- og miljørett, 5. utgave. Gyldendal, Oslo 2012, med unntak av kapitlene I punkt 3 og 4, II punkt 4.7 og 4.8, V, VII, XI, X punkt 4 og 7, XII, XIII og XV. ~~For internasjonal miljørett må boken suppleres med Ruud og Ulfstein: Folkerett (4.utg., Oslo 2011) kap.16 (s. 277-88).~~

Støttelitteratur

~~**Anker, Helle Tegner m.fl.:** The Role of Courts in Environmental Law-a Nordic Comparative Study, Nordic Environmental Law Journal 2009 s.9-33 (<http://www.nordiskmiljoratt.se/haften/NMT%202009.pdf>). En komparativ studie av tilgang til rettsmidler i de nordiske landene.~~

Backer, Inge Lorange: Er det fri adgang til å omgjøre utslippstillatelser etter ti år? Lov og Rett 1991, s. 625-635. Undersøkelse av spesialspørsmål i grenselandet mellom miljørett (forurensninger) og forvaltningsrett.

Backer, Inge Lorange og Hans Chr. Bugge: Forsømt konsekvensutredning av alternativer. Høyesteretts dom i Rt. 2009 s. 661 om den amerikanske ambassade i Husebyskogen, Lov og Rett, vol. 49-3, 201 s. 115-127.

Backer, Inge Lorange: Integrasjonsprinsippet — er det noe bedre alternativ? I Backer m.fl. Pro Natura. Oslo 2012 2.42-62. En grundig analyse av integrasjon av miljøhensyn i norsk rett.

Bugge, Hans Chr.: Juss eller politikk? Gasskraftsakens rettslige sider, i Nybrott og Odling. Festskrift til Nils Nygaard, Bergen 2002, s.471-485. Om politiske aspekter ved omgjøringsreglene i forurensningsloven.

Fauchald, Ole Kristian: Forfatning og miljøvern – an analyse av Grunnloven § 110b, Tidsskrift for Rettsvitenskap 1-2/2007 s. 1-84. En grundig utdypende analyse av miljøets grunnlovsværn.

Fauchald, Ole Kristian: Effective Access to Environmental Information in Norway? I Backer m.fl. Pro Natura, Oslo 2012 s.170-188. En studie om hvordan miljøinformasjonsloven gjennomføres i praksis.

Fauchald, Ole Kristian og Lars Gulbrandsen: The Norwegian reform of protected area management: a grand experiment with delegation of authority? I Local Environment: The international Journal of Justice and Sustainability.vol.17 nr.2, 2012, s.203-222. En juridisk og statsvitenskapelig analyse av lokalforvaltningsreformen for verneområder.

Fleischer, Carl August: Miljø- og ressursforvaltning. Grunnleggende forutsetninger, 3. utg. 1999. Boka gir en supplerende framstilling av Grl § 110 b og behandler, i tillegg til erstatning for rådgighetsinnskrenkninger, Grunnlovens §§ 97 og 105 og hovedtrekkene i ekspropriasjonsretten.

Jerkø, Markus: Det norske formålet "bærekraftig utvikling". I Tidsskrift for Rettsvitenskap nr.3/2009, s.354-388. En grundig analyse av bærekraftbegrepet og gjennomføringen av målet om bærekraftighet i norsk rett basert på en studentavhandling.

Ruud, Morten og Geir Ulfstein: Innføring i folkerett, 4. utg. 2011, særlig kapittel 16 Internasjonal miljørett.

Følgende litteratur er mer omfattende og dekker mange emner som faller utenfor fagbeskrivelsen. Innenfor det obligatoriske studiet kan de bare anbefales til oppslag eller studier av spesielle spørsmål:

Aulie, Cathrine: Vern av naturmangfold i EU og Norge. Institutt for offentlig retts skriftserie nr. 3/2011. En studentavhandling som sammenligner EUs og Norges regler om naturvern.

Backer, Inge Lorange: Naturvern og naturinngrep, Oslo 1986. Doktoravhandling med en omfattende og grundig framstilling av rettsreglene om naturvern og inngrep i naturen, og drøfting av prinsipielle forvaltningsrettslige spørsmål knyttet til miljøvern.

Backer, Inge Lorange: Naturmangfoldloven. Kommentartutgave, Oslo 2010. En grundig lovkommentar til den nye naturmangfoldloven.

~~**Birnie, Patricia m.fl.:** International law and the environment. Oxford og New Yrk. 3 utg. 2009. En klassisk og grundig fremstilling av internasjonal miljørett.~~

Bugge, Hans Chr. Forurensningsansvaret, Oslo 1999. Doktoravhandling med en grundig framstilling og analyse av ansvaret for tiltak mot forurensning og "forurensere skal betale"-prinsippet, særlig forurensningslovens alminnelige regler om tiltaksplikt og erstatning.

Bugge, Hans Chr.: EØS-avtalens betydning på miljøvernområdet. Rapport nr.14 fra Europautredningen, Oslo 2011 (http://www.europautredningen.no/wp-content/uploads/2011/04/rapport14_trykk.pdf).

Cabot, Sigrid Andersen: Miljøinformasjonslova – overblikk og kommentarer, Oslo 2005.

Innjord, Frode A. (red.): Plan- og bygningsloven med kommentarer, Bind 1 og 2, Oslo 2010. En omfattende og ajourført kommentarutgave til den nye plan- og bygningsloven.

~~Pedersen, Odd Jarl, Per Sandvik, Helge Skaaraas, Audvar Os, Stein Ness:~~ Plan- og bygningsrett, Bind 1 og 2, Oslo 2. utg. 2010. En omfattende og ajourført framstilling av plan- og bygningsloven.

Sands Philippe, Jaqueline Peel, Adriana Fabra and Ruth MacKenzie: Principles of International Environmental Law, third edition, Cambridge University Press, 2012. En grundig gjennomgang av internasjonal miljørett.

Voigt, Christina: Rule of Law for Nature: New Dimensions and Ideas in Environmental Law, Cambridge University Press 2013. En samling interessante bidrag til diskusjonen om naturens rettsvern.

Nordic Environmental Law Journal (<http://www.nordiskmiljoratt.se/>). Et tidsskrift som inneholder relevante artikler hovedsakelig fra nordiske land.

Yearbook of International Environmental Law (<http://vielaw.oxfordjournals.org/>). En årbok som inneholder artikler om temaer av relevans for de enkelte år, samt rapporter om rettsutviklingen i rettsområder, internasjonale organisasjoner og enkeltland.